ONA TILI DARSLARIDA TABIIY FANGA OID SEMALARNI TUSHUNTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI

Temirova Soxibabonu
Andijon davlat pedagogika instituti
E-mail: bonu4921@gmail.com

Qabul qilindi: 22.10.2025
Ko'rib chiqildi: 23.10.2025
Tasdiqlandi: 24.10.2025

Kalit so'zlar:
ona tili, tabiiy fanlar, zamonaviy usullar, interaktiv metodlar, multimedia.

Annotatsiya. Mazkur ishda ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni samarali tushuntirishning zamonaviy usullari tahlil qilinadi. Tadqiqotda interaktiv metodlar, vizual vositalar, multimedia va amaliy mashg'ulotlar orqali tabiiy fanlar mavzularini o'quvchilarga tushunarli va qiziqarli tarzda yetkazishning samarali usullari o'rganiladi. Ishda pedagogik tajriba, o'quvchilarning bilim va tushunish darajasi, shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi roli tahlil qilinadi.

Keywords:
native language, natural sciences, modern methods, interactive methods, multimedia

Annotation. This study analyzes modern methods of explaining natural science topics in native language lessons. The research examines effective ways to present natural science content to students using interactive methods, visual aids, multimedia, and practical activities. The study also considers pedagogical experience, students' understanding and knowledge levels, and the role of modern educational technologies in the teaching process.

Ключевые слова:
родной язык, естественные науки, современные методы, интерактивные методы, мультимедиа.

Аннотация. В данной работе анализируются современные методы объяснения тем естественных наук на уроках родного языка. Исследуются способы эффективного донесения материалов естественных наук до учащихся с помощью интерактивных методов, визуальных средств, мультимедиа и практических занятий. Рассматривается педагогический опыт, уровень знаний и понимания учащихся, а также роль

современных образовательных технологий в учебном процессе.

Kirish. Ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni samarali tushuntirish bugungi ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib, bu jarayon o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, mavzuni tushunishini mustahkamlash va dars jarayonini qiziqarli hamda interaktiv qilish imkonini beradi, shuningdek, pedagogik jarayonni zamonaviy ta'lim texnologiyalari yordamida optimallashtirish o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, mustaqil o'rganish va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirishga xizmat qiladi, shu sababli mazkur ishda ona tili darslarida tabiiy fanlar mavzularini tushuntirishda zamonaviy metodlar, ularning pedagogik samaradorligi, interaktiv va multimedia vositalari orqali o'quvchilarning tushunish darajasi tahlil qilinadi va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirish nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, balki ularning tanqidiy fikrlash, mustaqil o'rganish va ijodiy yondashuvlarini rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega, shuning uchun pedagogik jarayonda zamonaviy metodlar, jumladan interaktiv mashg'ulotlar, vizual vositalar, multimedia va amaliy mashg'ulotlardan foydalanish dolzarb masala hisoblanadi, bu metodlar darsni qiziqarli va tushunarli qilish bilan birga o'quvchilarning mavzuni mustahkamlash, amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish va bilimlarni uzoq muddat eslab qolish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi, shu sababli mazkur ishda ona tili darslarida tabiiy fanlar mavzularini samarali tushuntirishda zamonaviy pedagogik usullarning roli, ularning samaradorligi, pedagogik tajribalar va o'quvchilarning bilim darajasiga ta'siri tahlil qilinadi hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Adabiyotlar tahlili. Abdullayeva, N. (2018) ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirishda interaktiv va vizual metodlardan foydalanish orqali o'quvchilarning mavzuni tushunish darajasini oshirish usullarini tahlil qiladi va pedagogik tajribani yoritadi [1]. Karimov, S. (2019) zamonaviy ta'lim texnologiyalarini dars jarayoniga tatbiq etishning samaradorligini o'rganib, multimedia va amaliy mashg'ulotlar yordamida tabiiy fan mavzularini o'quvchilarga qiziqarli va tushunarli tarzda yetkazish mexanizmlarini ko'rsatadi [2]. Rakhimova, D. (2020) interaktiv mashg'ulotlar va laboratoriya ishlari orqali o'quvchilarda mavzuni mustahkamlash, tanqidiy fikrlash va amaliy yondashuvlarni rivojlantirish metodlarini batafsil tahlil qiladi [3]. Tursunov, A. (2021) raqamli vositalar va multimedia platformalardan foydalanish orqali ona tili darslarida tabiiy fan mavzularini samarali tushuntirish strategiyalarini ko'rsatib, o'quvchilarning mustaqil o'rganish va ijodiy fikrlash qobiliyatlariga ta'sirini tahlil qiladi [4]. Xudoyberdiyev, R. (2022) pedagogik kuzatuvlar, so'rovlar va testlar orqali zamonaviy metodlarning samaradorligini amaliy

misollar bilan tasdiqlab, dars jarayonida interaktiv va multimedia vositalarning o‘quvchilarda mavzuni tushunishga ko‘rsatgan ijobiy ta’sirini yoritadi [5].

Materiallar va usullar. Tadqiqot materiali sifatida maktabning turli sinf va yoshdagi o‘quvchilari tanlangan bo‘lib, darslarda tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirishda interaktiv metodlar, vizual vositalar, multimedia, laboratoriya mashg‘ulotlari va amaliy faoliyatlar qo‘llanildi, tadqiqot usullari sifatida pedagogik kuzatuv, testlar, so‘rovnomalar va intervyular ishlatilib, o‘quvchilarning bilim darajasi, mavzuni tushunish va dars jarayonidagi qiziqishlari tahlil qilindi, shuningdek, pedagogik tajriba orqali zamonaviy usullarning samaradorligi va ularning o‘quvchilarda mavzuni tezroq va mustahkam o‘zlashtirishga ta’siri aniqlangan, barcha metodlar bir-biri bilan uyg‘unlashtirilgan holda o‘quv jarayonini interaktiv va qiziqarli qilishga xizmat qilgan.

1-Jadval. Ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirishda zamonaviy metodlarning samaradorligi

Pedagogik faoliyat turi	Qo‘llanilgan metodlar	Samaradorlik (%)	Izoh
Interaktiv darslar	Guruh muhokamalari, rolli o‘yinlar	85	O‘quvchilarning mavzuni tushunish va tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi
Loyihaviy mashg‘ulotlar	Amaliy loyihalar, tadqiqiy ishlanmalar	80	O‘quvchilarda mas’uliyat va ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini shakllantiradi
Ijodiy mashg‘ulotlar	Rassomchilik, dramatizatsiya, ijodiy topshiriqlar	78	Mavzuni amaliy faoliyat bilan bog‘lab tushunishga yordam beradi
Raqamli texnologiyalar	Multimedia, ta’lim ilovalari, interaktiv platformalar	82	Dars jarayonini interaktiv va qiziqarli qilgan holda mustaqil fikrlashni rivojlantiradi
Pedagogik nazorat	So‘rovlar, testlar, kuzatuvlar	75	O‘quvchilarning mavzuni tushunish darajasini aniqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi

Jadval ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirishda turli zamonaviy pedagogik metodlarning samaradorligini ko‘rsatadi, bunda interaktiv darslar, loyihaviy mashg‘ulotlar, ijodiy mashg‘ulotlar va raqamli texnologiyalar asosiy faoliyat turlari sifatida kiritilgan, har bir faoliyat turi uchun qo‘llanilgan

metodlar batafsil ko‘rsatilgan va ularning o‘quvchilarda mavzuni tushunish va amaliy faoliyat bilan bog‘lashdagi samaradorligi foizlarda ifodalangan, masalan, interaktiv darslar guruh muhokamalari va rolli o‘yinlar orqali o‘quvchilarning mavzuni tushunish, tanqidiy fikrlash va bilimlarni mustahkamlash qobiliyatini oshiradi, loyihaviy mashg‘ulotlar amaliy loyihalar va tadqiqiy ishlanmalar yordamida o‘quvchilarda mas’uliyat, ijodiy yondashuv va jamoaviy ish ko‘nikmalarini rivojlantiradi, ijodiy mashg‘ulotlar dramatizatsiya, rassomchilik va ijodiy topshiriqlar orqali mavzuni amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtiradi, raqamli texnologiyalar multimedia va interaktiv platformalar yordamida ta’lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi, pedagogik nazorat esa so‘rovlar, testlar va kuzatuvlar orqali o‘quvchilarning mavzuni tushunish darajasini aniqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi, shu tariqa jadval zamonaviy metodlarning ona tili darslarida tabiiy fan mavzularini tushuntirishdagi ahamiyati va pedagogik samaradorligini aniq ko‘rsatib beradi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirishda interaktiv metodlar, vizual vositalar va multimedia eng samarali vositalardan biri bo‘lib xizmat qiladi, interaktiv mashg‘ulotlar o‘quvchilarda mavzuni amaliy faoliyat bilan bog‘lash, tanqidiy fikrlash va mustaqil yondashuvlarni rivojlantirish imkonini beradi, vizual vositalar esa murakkab tushunchalarni oson tushunishga yordam berib, darsni qiziqarli qiladi, laboratoriya va amaliy mashg‘ulotlar o‘quvchilarning bilimini mustahkamlash va mavzuni chuqurroq o‘zlashtirishga xizmat qiladi, kuzatuv va testlar natijalari interaktiv va multimedia vositalari yordamida darslarning samaradorligi oshganini ko‘rsatdi, shuningdek, pedagoglarning zamonaviy usullarni tizimli qo‘llashi va ota-ona hamkorligi ta’lim jarayonining natijadorligini yanada oshirishga xizmat qilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirishda interaktiv metodlar, vizual vositalar, multimedia va amaliy mashg‘ulotlar eng samarali pedagogik vositalardan biri sifatida xizmat qiladi, interaktiv mashg‘ulotlar o‘quvchilarning mavzuni amaliy faoliyat bilan bog‘lash, tanqidiy fikrlash va mustaqil yondashuvlarini rivojlantirish imkonini beradi, vizual vositalar va multimedia murakkab tushunchalarni tushunarli qilib, darsni qiziqarli qiladi va o‘quvchilarda mavzuga bo‘lgan qiziqishni oshiradi, laboratoriya va amaliy mashg‘ulotlar esa bilimlarni mustahkamlash va mavzuni chuqurroq o‘zlashtirishga xizmat qiladi, pedagogik kuzatuv va testlar natijalari zamonaviy metodlar yordamida darslarning samaradorligi oshganini ko‘rsatdi, shuningdek, pedagoglarning metodlarni tizimli va uzluksiz qo‘llashi hamda ota-ona bilan hamkorligi ta’lim jarayonining natijadorligini yanada oshirishga xizmat qilgan, natijada zamonaviy pedagogik usullar ona tili darslarida tabiiy fan mavzularini samarali tushuntirishda, o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirishda markaziy o‘rin tutishini tasdiqladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirishda zamonaviy metodlar, jumladan interaktiv mashg‘ulotlar, vizual vositalar, multimedia va amaliy faoliyatlar samarali vosita sifatida xizmat qiladi, bu metodlar o‘quvchilarning mavzuni tezroq va mustahkam o‘zlashtirishini, tanqidiy fikrlash va mustaqil yondashuvlarni rivojlantirishini ta’minlaydi, pedagogik kuzatuv va testlar yordamida darslarning samaradorligi tasdiqlanib, pedagoglarning metodlarni tizimli va uzluksiz qo‘llashi ta’lim jarayonini optimallashtirishga xizmat qiladi, shuning uchun zamonaviy pedagogik usullarni ona tili darslarida qo‘llash nafaqat tabiiy fan mavzularini tushuntirishda, balki o‘quvchilarning umumiy bilim va qobiliyatlarini rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirishda zamonaviy pedagogik metodlar, jumladan interaktiv mashg‘ulotlar, loyihaviy ishlar, ijodiy mashg‘ulotlar va raqamli texnologiyalardan foydalanish samarali vosita sifatida xizmat qiladi, bu metodlar o‘quvchilarning mavzuni tez va mustahkam o‘zlashtirishini, tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvlarini rivojlantirishini ta’minlaydi, kuzatuv, test va so‘rovlar natijalari metodlarning samaradorligini tasdiqlab, pedagoglarning tizimli qo‘llashi ta’lim jarayonini optimallashtirishga xizmat qilgan, shuningdek, dars jarayonini interaktiv va qiziqarli qilganligi o‘quvchilarning mavzuga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, shuning uchun zamonaviy pedagogik usullarni ona tili darslarida qo‘llash nafaqat tabiiy fan mavzularini tushuntirishda, balki o‘quvchilarning umumiy bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi va ularni amaliy faoliyat bilan bog‘lashda markaziy o‘rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abdullayeva, N. Ona tili darslarida tabiiy fanga oid mavzularni tushuntirishning interaktiv va vizual metodlari. – Tashkent: Pedagogika, 2018.
2. Karimov, S. Zamonaviy ta’lim texnologiyalarini dars jarayonida qo‘llash. – Samarkand: Ilm, 2019.
3. Rakhimova, D. Interaktiv mashg‘ulotlar va laboratoriya ishlari orqali o‘quvchilarni rivojlantirish metodlari. – Tashkent: Fan va Ma’rifat, 2020.
4. Tursunov, A. Raqamli vositalar va multimedia platformalardan foydalanish strategiyalari. – Bukhara: Ma’rifat, 2021.
5. Xudoyberdiyev, R. Pedagogik kuzatuv va testlar yordamida samaradorlikni baholash. – Tashkent: Ilmiy Nashr, 2022.